

Skipulagsstofnun
Borgartúni 7b
105 Reykjavík

Sent með tölvupósti á: skipulag@skipulag.is
Afrít: Sveitafélagið Ölfus og Mýrdalshreppur

Reykjavík, 25. september 2022

Efni: Matsskýrsla um efnistöku á Mýrdalssandi

Stjórn Landverndar hefur kynnt sér ofangreinda matsskýrslu. Stjórn Landverndar bendir á að samtökin standa nú fyrir undirskriftasöfnun gegn efnistökkunni¹ og vill koma eftirfarandi athugasemdum á framfæri.

Aðal tilgangur mats á umhverfisáhrifum er að varpa ljósi á raunveruleg áhrif framkvæmda á umhverfið svo almenningur sem og opinberir leysisveitendur hafi góðar forsendur til að meta áhrif framkvæmdar og starfsemi á samfélag, náttúru og umhverfi til bæði skemmri og lengri tíma.

Stjórn Landverndar telur, að verkfræðistofan Efla sem annaðist gerð umhverfismatsskýrslu um efnistöku á Mýrdalssandi fyrir framkvæmdaaðila, hafi fallið í þá gryfju að leggja áherslu á að réttlæta framkvæmdina. Dæmi um þetta er algjör skortur á umfjöllun um svifryksmyndun vegna slits á vegum og umfjöllun um útivist, val á viðmiðum við að reikna út kolefnisspor og undanbrögð í umfjöllun um áhrif á landslag, ásýnd og jarðmyndanir.

Almennar athugasemdir

Áhrif metin of væg eða ýkt

Verkfræðistofan Efla fyrir hönd framkvæmdaaðila metið alla neikvæða umhverfisþætti framkvæmdarinnar sem lítilvæga en þá jákvæðu sem mjög mikilvæga. Ítrekað hafa verkfræðistofur fyrir hönd framkvæmdaaðila metið umhverfisáhrif framkvæmda mjög væg. Sagan hefur sýnt að álit Skipulagsstofnunar er oftast á þá leið að umhverfisáhrif framkvæmdarinnar séu mun alvarlegri en verkfræðistofa/framkvæmdaaðili hafa metið.

Reynslan sýnir að það er löngu tímabært að breyta fyrirkomulagi mats til að bæta úr þessum alvarlega ágalla. Eins og stjórn Landverndar hefur áður bent á, er þrýstingur á verkfræðistofuna að skila því mati á umhverfisáhrifum sem láta framkvæmdina líta betur út, til þess að koma á mótis við væntingar viðskiptavinarins (framkvæmdaaðila) um fjárhagslegan ávinning. Skipulagsstofnun verður að vera vakandi fyrir þessu og þyrfti að beita sér fyrir því að lögum um umhverfismat verði breytt á þann veg að sá sem framkvæmir mat á umhverfisáhrifum njóti meira sjálfstæðis. Til að mynda mætti hugsa sér framkvæmdaaðili fengi ekki sjálfur að velja þann aðila sem framkvæmir matið, að það væri á hendi Skipulagsstofnunar að skipa þann aðila.

Það er ekki hlutverk matsskýrslu að réttlæta framkvæmd heldur skal þar koma skýrt fram hver umhverfisáhrif af framkvæmdinni eru. Í þessu tilviki verða áhrif á landslag, ásýnd og jarðmyndanir

¹ [Áskorun: Höfnum námuvinnslu á Mýrdalssandi og Prengslum. - Landvernd](#)

óneitanlega mikil og óafturkræf þar sem mikið magn jarðefna er fjarlæggt og flutt úr landi, og því ekki hægt að komast að þeirri niðurstöðu að þau séu óveruleg, eins segir í matsskýrslu.

Mótvægisáðgerðir og valkostir

Stjórn Landverndar telur að framkvæmdaaðili sýni mjög lítinn vilja í verki til að draga úr umhverfisáhrifum framkvæmdarinnar þar sem engir valkostir eru lagðir fram nema um aðrar akstursleiðir og engar mótvægisáðgerðir eru fyrirhugaðar. Aðrir valkostir gætu verið aðrir efnistöskustaðir, mun minni efnistaka eða áframhaldandi notkun á kolaösku úr kolaorkuverum. Jafnframt ætlar framkvæmdaaðili ekki að leggja í neinar mótvægisáðgerðir vegna kolefnislosunar, sandfoks, hljóðmengunar, slits á vegum eða svifryksmyndunar vegna umferðar. Framkvæmdaaðili ætlar sér að nýta innviði landsins til þungaflutninga án þess að greiða fyrir það meira en skatt af eldsneyti. Þá hefur framkvæmdaaðili ekki farið í rannsókn á því hvaða kostir standa til boða þegar kemur að kolefnislágum farmflutningum en vetnisdrifnir vörubílar eru skemmst á veg komnir á meðan metan- og rafmagnsflutningabílar eru nú þegar á markaði. Framkvæmdaaðili hefur ekki farið á ábendingum Landverndar við matsáætlun að skoða möguleika á að skipa efninu út beint frá Kötlutanga og draga þannig úr þeim áhrifum landflutninga.

Skipulag

Skipulagshlið málsins er óleyt. Mýrdalshreppur getur ekki gefið út framkvæmdaleyfi til framkvæmdaaðila fyrr en aðalskipulagi hefur verið breytt til samræmis við þá gríðarlegu efnistöku sem framkvæmdaaðili stefnir að og deiliskipulag fyrir svæðið gefið út (bls. 25). Þá vill Stjórn Landverndar beina því til Skipulagsstofnunar og Mýrdalshrepp að skoða hvort ekki sé eðlilegt að meta þessa framkvæmd samhliða hugmyndum um göng um Reynisfjall. Efnistaka á Mýrdalssandi og flutningur á efni með þeim hætti sem er lýst, er háð því að gerð verði göngum um Reynisfjall. Ellegar mun umferð þungaflutninga um þorpið í Vík verða mest áberandi einkenni staðarins. Rétt er að ítreka að breytingar á skipulagi sveitafélaga eru stefnumótandi samtal sveitastjórna við íbúana þar sem íbúarnir eiga að hafa færi á því að koma fram sínum sjónarmiðum um hvernig sveitafélagið þróast til framtíðar. Það eru vafalaust margir í báðum sveitafélögum, Ölfusi og Mýrdalshrepp, auk sveitarfélaga þar á milli, sem ekki vilja að sveitafélagi þeirra verði breytt í þungaflutningasvæði eða námuvinnslusvæði.

Sértækar athugasemdir

Losun gróðurhúsalofttegunda

Ástæða framkvæmdarinnar er að sögn framkvæmdaaðila að draga úr losun gróðurhúsalofttegunda frá notkun á steinsteypu með því að draga úr notkun á sementsklinkers. Í dag er dregið úr nokkun á sementsklinkers með því að nota kolaösku frá kolaorkuverum en bruni kola þarf að fara mjög hratt minnkandi í heiminum til þess að afstýra verstu hamförum hættulegra loftslagsbreytinga. Fullyrt er að vikurinn á Mýrdalssandi komi í stað kolaöskunnar sem íblöndunarefni (bls.17 og 26 í matsskýrslu). Verkfræðistofan hefur fyrir hönd framkvæmdaaðila reiknað út að komi vikurinn á Mýrdalssandi í stað sementsklinkers muni draga verulega úr losun gróðurhúsalofttegunda þar sem framleiðsla á honum losar mikið af gróðurhúsalofttegundum. Þetta stenst ekki skoðun. Nóg er til af kolaösku í heiminum og mun verða næstu áratugina. Því má nota hana til að ná sama markmiði. Staðreyndin er sú að minna en 10% af þeirri kolaösku sem framleidd er í dag er nýtt. Þrátt fyrir að rétt sé eins og fram kemur í matsskýrslu, að Þýskaland og fleiri lönd í Evrópu stefni á að brenna engum kolum árið 2040

er nauðsynlegt að halda því til haga að 6 lönd í Evrópu sem nýta kol, hafa ekki sett sér slík markmið². Kolaaska verður því á markaðnum í miklu magni næstu tvo áratugi hið minnsta í Evrópu og í heiminum amk. til 2060³. Stjórn Landverndar vill beina því til framkvæmdaaðila að skoða vandlega hvort ekki megi geyma þá kolaösku sem nú fellur til þannig að hægt sé að nýta hana í steypuframleiðslu langt fram eftir þessari öld. Það væri í anda hringrásarhagkerfisins, myndi spara mikla losun gróðurhúsalofttegunda og væri auk þess staðsett mun nær væntanlegum kaupendum á meginlandi Evrópu.

Stjórn Landverndar telur því að Skipulagsstofnun þurfi að yfirfara útreikninga í matsskýrslu um væntan samdrátt í losun gróðurhúsalofttegunda af framkvæmdinni og taka tillit til þess að vikurinn kemur í stað úrgangsefnis frá kolaorkuverum sem verða til taks hið minnsta næstu tvo áratugin en ekki sementsklinkers nema óbeint. Því er efnistaka upp á 1 milljón tonna af vikri óraunhæf og í raun í andstöðu við markmiðið um að draga úr losun gróðurhúsalofttegunda næstu tvo áratugin.

Framkvæmdaaðili virðir að vettugi þau neikvæðu áhrif sem framkvæmdin mun hafa á losun gróðurhúsalofttegunda frá Íslandi og ætlar sér ekki einu sinni að kolefnisjafna losun frá flutningum innanlands. Losun af flutningum eingöngu áætlar framkvæmdaaðili 48 þús tonn CO₂e (bls. 101) á ári, eða yfir 10% af þeim 364 þúsund tonna samdrætti sem ríkisstjórnin ætlar sér að eigi sér stað í losun frá samgöngum á landi árið 2030⁴. Framkvæmdaaðili ætlar ekki í neinar mótvægisáðgerðir við þessu og virðist ekki hafa kynnt sér framfarir í vöruflutningum með kolefnislágum orkugjöfum eins og metan og rafmagn. Eingöngu kemur fram í matsskýrslu að ef framkvæmdaaðila þyki fýsilegt að skipta yfir í vetnisbíla, sem eru skemmst á veg komnir í þróun og alla innviði skortir á Íslandi, munu þeir gera það.

Þá virðist heimildum ekki bera saman um magn losunar frá sementsframleiðslu. Framkvæmdaaðili tiltelur mun hærri losun en aðrar heimildir sem tilgreina 590 kg/tonn sement⁵.

Á bls. 28 er umfjöllun um steypunotkun vegna Hjúkrunarheimilis í Árborg. Algjörlega er óljóst hvað þetta kemur málinu við en í dæminu sem nefnt er er gert ráð fyrir því að eingöngu sé hægt að nota vikur og sleppa sementsklinkers alveg þrátt fyrir að á bls. 27 komi fram að aðeins er hægt að nota 300 kg af vikri á móti 1 tonni af sementi.

Mikilvægasta aðgerðin til að draga úr losun frá steypu í byggingum er að hanna og byggja með efnum sem valda sem minnstri losun. Margar nýjar lausnir eru við sjóndeildarhringinn þegar kemur að kolefnishlutlausum byggingum⁶. Með tilliti til þess að vikurinn getur ekki komið í stað sementsklinkers, aðeins dregið úr notkun þeirra, og að nóg verður til af kolaösku í Evrópu á næstu tveimur áratugum eru engin umhverfisávinningur af verkefninu og því ekki hægt að réttlæta efnistöku á þeim forsendum.

Uppbygging atvinnu

Á bls. 28 er tekið fram að við full afköst verði til 20 störf á Mýrdalssandi og 105 tengd akstri. Áhrifin á samfélagið í Vík geta orðið mjög neikvæð en nú þegar hefur þurft að flytja inn mikið vinnuafli erlendis

² [Europe's coal exit - Europe Beyond Coal : Europe Beyond Coal \(beyond-coal.eu\)](https://www.beyond-coal.eu/)

³ [China Wants To Go Carbon-Neutral — And Won't Stop Burning Coal To Get There : NPR](https://www.npr.org/2021/02/26/967811111/china-wants-to-go-carbon-neutral-but-won-t-stop-burning-coal-to-get-there)

⁴ [Aðgerðaáætlun í loftslagsmálum - Aðgerðir íslenskra stjórnvalda til að stuðla að samdrætti í losun gróðurhúsalofttegunda til 2030 \(stjornarradid.is\)](https://www.stjornarradid.is/loftslagsmalum-a-dgerdir-islenskra-stjornvalda-til-a-d-stuola-a-d-samdrætti-i-losun-grouðurhúsalofttegunda-til-2030)

⁵ <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/20430779.2011.579357>

⁶ <https://www.mckinsey.com/industries/chemicals/our-insights/green-growth-avenues-in-the-cement-ecosystem>

frá til að sinna störfum í ferðaþjónustu við Vík. Stöðug umferð flutningabíla allan sólarhringinn mun breyta ásýnd og friðsæld þorpsins til hins verra. Framkvæmdin dregur því úr lífsgæðum og aðdráttarafli þorpsins fyrir ferðafólk og getur því haft neikvæð áhrif á atvinnustarfsemi sem fyrir er. Því gæti framkvæmdin fækkað störfum í Mýrdalshreppi en ekki fjölgað þeim.

Valkostir

Í kafla 3.3.1 á að fjalla um aðra valkosti en því miður fullnægir matsskýrsla framkvæmdaraðila ekki skilyrðum laga um valkostagreiningu. Hér hefði þurft að gera ráð fyrir valkostum þar sem um er að ræða m.a. minni efnistöku, geymslu á kolaösku á næstu árum í Evrópu til að eiga sem íblöndun í sement og aðra staði til efnistöku og að taka efnið beint út í skip frá Mýrdalssandi með dælingu frá Kötlutanga. Stjórn Landverndar telur því að Skipulagsstofnun verði að hafna matsskýrslunni sem ófullnægjandi, enda ekki um raunverulega valkostagreiningu að ræða þegar eingöngu er fjallað um útvaldar leiðir til efnisflutninga en ekki aðra kosti til að mæta þörfum fyrir efnið sem í hlut á.

Truflun

Á blaðsíðum 36, 37 og 39 kemur fram að á efnistökuverði í rekstri allt að 5 hjólaskóflur, allt að 5 vörubílar sem flytja efni í móttökustöð, tvö eða fleiri hreyfanleg matarafæribönd, móttökustöð með mótunarsíló sem að flytur efnið eftir færibaldi í hleðslustöð, hleðslustöð sem getur hlaðið tvo flutningabíla samtímis, ásamt starfsmannaaðstöðu, rotþró, borholu og uppbyggðum vegum. Um verður því að ræða verulega mikla starfsemi á áður óröskuðu svæði sem veldur mikilli truflun. Auk þess er hættu er á olíuslysi, bæði á leiðinni og frá olútanki sem verður á efnistökusvæði bls. 37. Þessi hættu er ekki metin í matskýrslu.

Umhverfisáhrif – gróður

Ónefndir sérfræðingar komast að annarri niðurstöðu en vistgerðakort NÍ segir til um um gróðurfar á svæðinu. Nauðsynlegt er að skýra frá niðurstöðum þeirra eða vísa í birtar skýrslur um hvernig og hvers vegna ónefndu sérfræðingarnir eru í mótsögn við vistgerðakort sem opinberari aðilar hafa unnið eftir viðurkenndum aðferðum.

Stjórn Landverndar mótmælir því sem fram kemur á bls. 52 um að áhrif á gróður verði tímabundin. Fjarlægja á gríðarlegt magn af jarðefnum, mikil hættu er á auknu sandfoki og framkvæmdin á að standa yfir í heila öld. Sandfokið getur valdið verulegum gróðurskemmdum eins og Íslendingar þekkja vel. Jafnframt telur Stjórn Landverndar nauðsynlegt að framkvæmdaaðili fari í mótægisaðgerðir vegna rasks á gróðri og áhrifum vegna aukins sandfoks á gróður með landgræðslu.

Umhverfisáhrif- fuglalíf

Á bls. 55 í matskýrslu er vitnað í niðurstöður tveggja daga rannsóknar á fuglum, sem eingöngu voru með mánaðarmillibili. Stjórn Landverndar beinir því til Skipulagsstofnunar að hún taki afstöðu til þess hvort um sé að ræða fullnægjandi rannsókn á fuglalífi.

Umhverfisáhrif – jarðmyndanir

Svæðið hefur hátt verndargildi á heimsvísu skv. NÍ sem framkvæmdaaðili vísar í til að sýna fram á lítil áhrif á gróður en hefur svo “gleymt” þegar kemur að umræðu um jarðmyndanir (sjá tilvísun á bls. 52). Rask á eldhrauni eins og við vinnslu- og geymslusvæði við Þorlákshöfn er óheimilt skv. 61. Gr. Náttúruverndarlaga nema brýna nauðsyn beri til. Hér er ekki um að ræða brýna nauðsyn, því áhrif á loftslag eru hverfandi hið minnsta næstu tvo áratugi og lengur ef framkvæmdaaðili safnar þeirri kolaösku sem nú fellur til í Evrópu.

Að fjarlægja 146 milljón rúmmetra af sandi getur aldrei haft óveruleg áhrif heldur eru þau veruleg. Framkvæmdaaðili og Efla ættu að vera heiðarleg með þetta.

Umhverfisáhrif – landslag og ásýnd

Gríðarleg áhrif verða á landslag og ásýnd og þar með á útivist og ferðaþjónustu. Mikil og mjög sýnileg atvinnustarfsemi á svæði þar sem áður var engin starfsemi hefur gríðarleg áhrif. Gögn sem lögð eru til grundvallar eru eingöngu skýrsla verkfræðistofu og ljósmyndir, en frekari gagna þarf að afla fyrir svo stórtækt inngrip í íslenska náttúru.

Starfsemin á Mýrdalssandi verður sýnileg frá mörgum gönguleiðum þar sem upplifunin af landinu verður mun neikvæðari þar sem námuvinnslan sést vel m.a. frá göngu á Hafursey, Hjørleifshöfða og gönguleiðum frá Þakgili eins og göngu á Mælifell og Afréttarleið. Þær síðast töldu eru gríðarlega áhrifaríkar þar sem gengið er um óbyggðir og náttúrufegurð og víðsýni er með eindæmum. Námuvinnslan hefur því afar neikvæð áhrif á landslag og ásýnd hið minnsta næstu 100 árin. Þá hefur stöðug umferð flutningabíla allan sólarhringinn neikvæð áhrif á landslag og ásýnd um allt Suðurland. Meta þarf áhrif starfseminnar á Mýrdalssandi en ekki bara efnistöðuna sjálfa. Umfjöllun efst á bls. 73 bendir til að framkvæmdaaðili og Efla geri sér ekki grein fyrir þessu, m.a. þar sem rætt er um rykmengun af akstri vörubíla en ekki umferðina sjálfa. Starfsmannaaðstaða, færribönd, vélar, vörubílar og skurðgröfur (sjá upptalningu neðst á bls. 73) að störfum allan sólarhringinn munu sjást vel frá þeim vinsælu gönguleiðum sem áður voru nefndar.

Stjórn Landverndar hafnar því alveg, af ástæðum sem að ofan eru taldar, að áhrif á landslag og ásýnd verði óveruleg, heldur verða þau veruleg neikvæð.

Umhverfisáhrif – umferð

Það vantar nauðsynlegar upplýsingar um svifryksmengun frá akstri vörubíla allan sólarhringinn um mjög umferðapung svæði. Svifryksmengun vegna slits á vegum er margfalt meiri vegna svo þungra bíla heldur en fólksbíla og því eru áhrifin miklu mun meiri heldur en hlutfall af núverandi umferð segir til um, þó það hlutfall sé auðvita mjög hátt vegna aðeins einnar framkvæmdar. Þungaflutningar á 7-8 mínútna fresti eru mjög íþyngjandi fyrir vegakerfið. Ekki er hægt að miða við fjölda ökutækja því áhrif þungaflutninga á vegakerfið og mengun eru verri í veldisvexti. Þannig getur einn flutningabíll með 80% hleðslu valdið sliti á við 9.000 fólksbíla⁷. Hér skortir verulega á raunsanna umfjöllun í matskýrslu.

Landvernd vill einnig vekja athygli á því að þessi framkvæmd setur aukin þrýsting á að göng verði gerð í gegnum Reynisfjall með tilheyrandi náttúruspjöllum til að létta umferðapunga vegna hennar af þorpinu í Vík. Það verður því að meta áhrifin af þeirri vegagerð samfara þessu mati.

Neðst á bls. 81 er því haldið fram að ekki sé um neinn annan valkost að ræða en að fara með þungaflutninga þá leið sem framkvæmdaaðili hefur valið. Það er rangt því núllkostur er alltaf í boði og einnig að draga verulega úr efnisnáminu. Sjá umfjöllun um valkosti ofar í þessari umsögn.

Eins og áður ætlar framkvæmdaaðili ekki að ráðast í neinar mótvægisáðgerðir vegna efnisnámsins. Hann ætlar samt að fulllasta vegakerfið með tilheyrandi svifryksmengun, loftslagsáhrifum og viðhaldskostnaði fyrir íslenska skattborgara. Eins um aðra þætti, er niðurstaða matsins allt of væg, áhrif á umferð verða veruleg en ekki nokkuð neikvæð eins of skýrsluhöfundar halda fram.

⁷ [949/135 svar: slit flutningabíla á vegum | Þingtíðindi | Alþingi \(althingi.is\)](#)

Umhverfisáhrif – hljóðvist

Bæði efnistakan sjálf en alveg sérstaklega þungaflutningar á þjóðvegi og í gegnum þéttbýli allan sólahringinn veldur mikilli truflun. Framkvæmdaaðili hefur ekki hugsað sér að gera neinar ráðstafanir vegna þessa. Aftur, hlutfall af mestu daglegu heildarumferð eins og fjallað er um í töflu 5.7 er ekki gott viðmið þar sem þungaflutningarnir eru mun hávaðasamari og munu eiga sér stað allan sólahringinn. Þá er það skýrtin réttlætning að vandinn sem þungaflutningarnir skapa verði minni með væntri aukinni umferð í framtíðinni (bls. 87). Þessi hugarleikfimi með hlutfallsreikning er í raun broslæg. Með þyngri umferð verða þungaflutningarnir stærra vandamál og ekki má draga úr þeim vanda með því að bera hann saman við umferðarspár um sem gefa til kynna að hann verði hlutfallslega minni.

Aftur hefur verkfræðistofan komist að allt of jákvæðri niðurstöðu fyrir framkvæmdina í mati sínu á umhverfisáhrifum.

Umhverfisáhrif - loftgæði

Hér vantar alla umfjöllun um svifryksmengun af umferð flutningabíla en sú mengun verður veruleg. Slit á vegum vegna hvers þungaflutningabíls er á við 9.000 fólksbíla. Þá er rétt að geta þess að áætlað hefur verið að um 80 manns látist á hverju ári vegna svifryksmengunar og helsta uppspretta þess er umferð⁸. Þá getur sandfok orðið verulegt bæði frá flutningum og vinnslu á Mýrdalssandi og í Þorlákshöfn.

Mótvægisáðgerðir sem tilgreindar eru í kafla 5.7.7 eru ekki mótvægisáðgerðir heldur sjálfsagður hlutur af framkvæmdinni. Krefja ætti framkvæmdaaðila um verulega uppgræðslu lands til að hefta sandfok ef af framkvæmdinni verður. Stjórn Landverndar telur samt sem áður að áhrif á loftgæði af framkvæmdinni séu það neikvæð að ekki sé hægt að samþykkja hana. Landvernd bendir á að áhrif af svifryksmengun í þéttbýli hafa ekki verið metin.

Umhverfisáhrif – útivist og ferðamennska

Í þessum kafla er ekki fjallað um áhrif á útivist, eingöngu um ferðamennsku. Gert er ráð fyrir því að það skipti mestu máli hversu mikill fjöldi hefur möguleika á að sjá viðkomandi náttúru en það er rangt. Matið snýst um áhrifin á núverandi útivist og ferðamennsku, ekki fjölda ferðamanna. Eins og fram hefur komið í kaflanum um landslag og ásýnd, verða áhrif framkvæmdarinnar á útivist á vinsælum gönguleiðum frá Þakgili, á Hjörleifshöfða og Hafursey mjög neikvæð.

Á bls. 98 í matskýrslu er rætt um að göngufólk á Hafursey sé hvort sem er að horfa í aðrar áttir en á efnistökusvæðið sjálft. Gönguferð í íslenskri náttúru er heildarupplifun og hávaði og mannvirki eyðileggja þá upplifun. Þessi umfjöllun sýnir að verkfræðistofan fyrir hönd framkvæmdaraðila er ekki fær um að meta áhrif af stórum framkvæmdum á útivist, enda er það ekki gert í þessum kafla. Útivistarmöguleikar skerðast verulega þar sem landslag og ásýnd frá Hjörleifshöfða, Hafursey og gönguleiðum á Mælifell og upp meðfram Kötlujökli skerðast verulega. Óbyggðaupplifun sem fæst á gönguleiðinni á Mælifell og Austurréttarfréttarleið hverfur.

Hér verður að gera kröfu á framkvæmdaraðila um mótvægisáðgerðir og gera kröfu um að hann fjalli ítarlega um áhrif á útivist en ekki bara ferðaþjónustu. Þó útivist og ferðaþjónusta séu tengd og neikvæð áhrif á útivist hafi neikvæð áhrif á ferðaþjónustu er ekki um sama hlut að ræða.

⁸ [MergedFile \(stjornarradid.is\)](https://stjornarradid.is)

Stjórn Landverndar hafnar því að áhrif á útivist og ferðapjónustu af iðnaðarstarfsemi í lítt raskaðri náttúru sem mikið er nýtt til útivistar geti verið annað en verulega neikvæð.

Umhverfisáhrif – loftslag

Fjallað er um áhrif á loftslag ofar í þessum kafla. Vegna þess að vikurinn á Mýrdalssandi á að leysa kolaösku af hólmi eru útreikningar sem fram koma í þessum kafla um verulega jákvæð áhrif á loftslag í besta falli misvísandi. Hægt er að safna upp kolaösku sem til fellur frá kolaorkuverum næstu árin og því þarf ekki að fara í efnisnám á Mýrdalssandi vegna loftslagsáhrif amk. næstu tvo áratugina. Þá verður að gera lágmarkskröfur um að framkvæmdaaðili kolefnisjafni efnisflutninga, dragi verulega úr umfangi þeirra og skoði af alvöru aðrar leiðir en vetnisbíla til að flytja efni innanlands ef af framkvæmdinni verður.

Lokaorð

Stjórn Landverndar telur að ávinningurinn af þessari framkvæmd sé mjög lítill amk. næstu áratugina og sé lítið til allra samfélagsþátt eru áhrif framkvæmda án efa neikvæð. Framkvæmdaaðili ætlar sér að slíta innviðum á kostnað skattborgara án þess að grípa til neinna mótvægisáðgerða, spilla útsýni og upplifun á vinsælum útivistarsvæðum og auka á svifryksmengun í þéttbýlum á Suðurlandi.

Skipulagsstofnun ætti að senda þessa matskýrslu aftur til framkvæmdaaðila og krefja hann um að gera raunverulega valkostagreiningu og skipuleggja mótvægisáðgerðir við þeim neikvæðu umhverfisáhrifum sem framkvæmdin veldur. Gera ætti kröfu um nytja- og kostnaðargreiningu þar sem allir þættir eru teknir með. Þá ætti stofnunin að skoða vandlega þann freistnivanda sem verkfræðistofur eru í þegar kemur að því að meta áhrif framkvæmda á umhverfi en þær komast yfirleitt að því að umhverfisáhrifin séu mun minni en álit Skipulagsstofnunar segir síðan til um.

Með vinsemd og virðingu,

fh. stjórnar Landverndar

Auður Önnu Magnúsdóttir, framkvæmdastjóri

Viðauki

Ásgeir Þór Árnason hrl.
Elvar Örn Unnsteinsson hrl.
Lúðvík Örn Steinarsson hrl.
Magnús Óskarsson hrl., LL.M.

Sveitarfélagið Ölfus,
Hafnarbergi 1,
815 Þorlákshöfn,
b.t. skipulagsfulltrúa.

Reykjavík, 19. janúar 2021

Varðar: Brot á framkvæmdarleyfi vegna efnistöku úr Ingólfsfjalli

Til stofunnar hefur leitað Landvernd, landgræðslu- og umhverfisverndarsamtök Íslands, kt. 640971-0459, Guðrúnartúni 8, 105 Reykjavík, og falið undirrituðum lögmanni að rita neðangreint erindi er tengist framkvæmdarleyfi Fossvéla ehf. til efnistöku úr Þórustaðanámu í landi Kjarrs í Ingólfsfjalli.

Í álitni Skipulagsstofnunar um mat á umhverfisáhrifum áframhaldandi efnistöku, dagsett 22. desember sl., segir m.a.:

Skipulagsstofnun bendir á að í frekari upplýsingum frá framkvæmdaraðila hafi komið fram að efnistökmagn sem unnið hafi verið úr námunni frá því að álit stofnunarinnar frá árinu 2006 lá fyrir sé um 2.8 milljón m³. Þetta magn er verulega umfram það efnismagn sem gert var ráð fyrir í fyrra mati og framkvæmdaleyfi sveitarfélagsins byggði á. Skipulagsstofnun telur ámælisvert að framkvæmdaraðili hafi farið svo langt umfram skilgreint magn sem raun ber vitni.

Liggur samkvæmt því fyrir að framkvæmdaraðili hefur farið út fyrir leyfilega efnistöku samkvæmt framkvæmdarleyfi.

Samkvæmt 1. mgr. 16. gr. skipulagslaga nr. 123/2010 ber sveitarstjórnnum að hafa eftirlit með að framkvæmdir séu í samræmi við útgefið framkvæmdaleyfi. Er broti framkvæmdarleyfishafa hér með komið á framfæri við skipulagsfulltrúa og þess vinsamlegast farið á leit við hann að beitt verði þeim úrræðum sem honum eru heimil.

Að mati umbj. míns liggur beinast við að framkvæmdarleyfishafi verði sviptur framkvæmdarleyfi og/öðað honum verði ekki veitt frekari framkvæmdarleyfi til efnistöku í ljósi brota hans. Verði honum veitt frekara leyfi til efnistöku er hins vegar að mati umbj. míns ljóst að fullt tilefni sé til að beita heimild 3. mgr. 16. gr. skipulagslaga nr. 123/2010 til að skipa sérstaka eftirlitsnefnd á kostnað framkvæmdarleyfishafa til að tryggja það að frekari brot á framkvæmdarleyfi eigi sér ekki stað.

Þá er skipulagsfulltrúa ennfremur beint á heimild 53. gr. laganna til að stöðva framkvæmdir og heimild til álagningar dagsektar til að knýja á um framfylgd laganna í 54. gr.

Virðingarfyllt,

Magnús Óskarsson,
hæstaréttarlögmaður.